

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

УДК [7.03.026.046.3:272-312.47-526.62](477)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-2-5>

Андрій ДЕМ'ЯНЧУК,
orcid.org/0000-0002-3399-4537
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри театрознавства та акторської майстерності
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна) andriy.demyanchuk@lnu.edu.ua

ІСТОРІЯ ЧУДОТВОРНОЇ ІКОНИ МАТЕРІ БОЖОЇ МИЛОСЕРДЯ ("MATER MISERICORDIAE") ТА ЇЇ КОПІЙ НА ЗЕМЛЯХ УКРАЇНИ

У статті досліджено історію чудотворної ікони Матері Божої Милосердя ("Mater Misericordiae") та її копій в римо-католицьких костелах, каплицях та приватних збірках на землях України. Представлено стилістичні особливості оригінальної ікони та її копій. Встановлено, що ікона Матері Божої Милосердя на теренах України відома як Мати Божжа Остробрамська, а також як Мадонна Віленська, так як оригінальна чудотворна ікона зберігається в Литві в Остробрамській каплиці у м. Вільнюс.

Для розкриття теми застосовано комплексний підхід, а саме: історичний, мистецтвознавчий і теологічний. За допомогою використання методів історичного та мистецького аналізу досліджено історію образів, час та місце їх створення, авторство тощо. Встановлено, що типологія ікони близька до іконографії образів Внебовзяття Діви Марії та Діви Марії Непорочно Зачатої, а також приналежність цієї ікони до Богородичного циклу. Цей тип зображення був поширений не тільки у візантійському, але й у західноєвропейському сакральному мистецтві в епоху Ренесансу та Бароко. Прикладом можуть слугувати образи Пресвятої Діви Марії Непорочно Зачатої іспанського маляра доби бароко Бартоломе Естебана Мурільйо та інших художників.

Про ікону Божої Матері Милосердя (Mater Misericordiae) та її копії писали відомі дослідники: Міхал Курзей «Парафіяльний костел Святого Карла Борromeо в Зазулях-Козаках» (2005); Томаш Зауха «Громадська каплиця Матері Божої Остробрамської в Новосілці Скалацькій» (2007); Мартін Бернат «Костел Святої Софії» (2011); Тадеуш Кузіс «Образ Матері Божої Остробрамської з Зазулів-Козаків біля Золочева» (2000), Вальдемар Вітольд Журек SDB «Вотивний костел Матері Божої Остробрамської у Львові» (2019); Ярослав Вонсовіч SDB «Коронація Божої Матері Остробрамської у Вільні 2 липня 1927 р.» (2017) та ін.

Встановлено, що найбільш знані копії чудотворної ікони Матері Божої Милосердя ("Mater Misericordiae") на землях Західної України до Другої світової війни зберігалися в парафіяльному костелі Святого Карла Борromeо в с. Козаки біля Золочева; в с. Новосілка, Тернопільська обл.; в костелі Святої Софії та Матері Божої Остробрамської у Львові, а також інших храмах. Сучасні копії ікони зберігаються у костелах, каплицях і приватних колекціях в Україні та інших країнах світу.

Ключові слова: Римо-Католицька Церква, чудотворна ікона, Мати Божжа Милосердя ("Mater Misericordiae"), Мадонна Остробрамська, Україна.

Andrii DEMIANCHUK,
orcid.org/0000-0002-3399-4537
Candidate of Study of Art (PhD in History of Arts), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Theater Studies and Acting
Lviv Ivan Franko National University
(Lviv, Ukraine) andriy.demyanchuk@lnu.edu.ua

THE HISTORY OF THE MIRACULOUS ICON OF OUR LADY OF MERCY ("MATER MISERICORDIAE") AND ITS COPIES IN UKRAINE

The article explores the history of the miraculous Icon of Our Lady of Mercy ("Mater Misericordiae") and its copies in Roman Catholic churches, chapels, and private collections in Ukraine. The stylistic features of the original icon and its copies are presented.

It has been established that the Icon of Our Lady of Mercy is known in Ukraine as Our Lady of the Gate of Dawn and as the Madonna of Vilnius, as the original miraculous icon is kept in Lithuania in the Gate of Dawn Chapel in Vilnius.

To reveal the topic, a comprehensive approach was applied, namely, historical, art historical, and theological. Using the methods of historical and artistic analysis, the history of the images, the time and place of their creation, authorship, etc. were investigated. It has been established that the typology of the icon is close to the iconography of the images of

the Assumption of the Virgin Mary and the Virgin Mary Immaculately Conceived, as well as the belonging of this icon to the Virgin cycle. This type of image was widespread not only in Byzantine but also in Western European sacred art in the Renaissance and Baroque periods. An example is the images of the Blessed Virgin Mary Immaculately Conceived by the Spanish Baroque painter Bartolome Esteban Murillo and other artists.

Well-known researchers have written about the icon of Our Lady of Mercy (Mater Misericordiae) and its copies: Michał Kurzej "Parish Church of St. Charles Borromeo in Zazuli-Kozaky" (2005); Tomasz Zaucha "Public Chapel of Our Lady of the Gate of Dawn in Novosilka Skalatska" (2007); Marcin Biernat "Church of St. Zofia" (2011); Tadeusz Kukiz "Image of Our Lady of the Gate of Dawn from Zazuli-Kozaki near Zolochiv" (2000); Waldemar W. Żurek SDB "Votive Church of Our Lady of the Gate of Dawn in Lviv" (2019); Jarosław Wąsowicz SDB "Coronation of Our Lady of the Gate of Dawn in Vilnius on July 2, 1927" (2017) et al.

It has been established that the most famous copies of the miraculous Icon of Our Lady of Mercy ("Mater Misericordiae") in the west of Ukraine before World War II were kept in the parish church of St. Charles Borromeo in the village of Kozaky near Zolochiv; in the village of Novosilka, Ternopil region; in the church of St. Sophia and Our Lady of the Gate of Dawn in Lviv, as well as other churches. Modern copies of the icon are kept in churches, chapels, and private collections in Ukraine and other countries.

Key words: Roman Catholic Church, miraculous Icon of Our Lady of Mercy ("Mater Misericordiae"), Our Lady of the Gate of Dawn, Ukraine.

Постановка проблеми. Копії чудотворної ікони Матері Божої Милосердя ("Mater Misericordiae") що зберігалися в римо-католицьких храмах України потребують комплексного наукового дослідження їхньої історії та стилістики. Визначення іконографічного типу оригінальної ікони Матері Божої Милосердя, її символіки, а також поширення цієї ікони у західноєвропейському сакральному малярстві та виявлення місць культу цієї ікони на теренах України.

Актуальність дослідження зумовлена збором і узагальненням наявних теоретичних матеріалів у вітчизняній та зарубіжній літературі та популяризацією сакрального мистецтва в науковому середовищі України та світу.

Аналіз досліджень. Важливі історичні відомості про ікону Матері Божої Милосердя ("Mater Misericordiae") подані в Архіві Львівської архідієцезії у Кракові (Archiwum Archidiecezji Lwowskiej w Krakowie, AALwK), у багатотомному (23 томах) науковому виданні «Матеріали до історії сакрального мистецтва на східних землях колишньої Речі-Посполитої» ("Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej"). А саме, у 13-му томі: Міхал Курзей «Парафіяльний костел Святого Карла Борromeо в Зазулях-Козаках» (Michał Kurzej "Kościół parafialny p.w. Św. Karola Boromeusza w Zazulach-Kozakach") (Kurzej, 2005: 321–331); у 16-му томі: Томаш Зауха «Громадська каплиця Матері Божої Остробрамської в Новосілці (Новосілці Скалацькій)» (Tomasz Zaucha "Kaplica publiczna p.w. Matki Boskiej Ostrobramskiej w Nowosiółce Skalańskiej") (Zaucha, 2007: 139–141); у 19-му томі: Марцін Бернат «Костел Святої Софії» (Marcin Biernat "Kościół p.w. Św. Zofii") (Biernat, 2011: 155–177).

Про ікону Божої Матері Милосердя (Mater Misericordiae) та її копії писали відомі дослід-

ники, зокрема: Тадеуш Кукіз «Образ Матері Божої Остробрамської з Зазулів-Козаків біля Золочева (в монастирі Сестер Домініканок у Білій Нижній)» (Tadeusz Kukiz "Obraz MB Ostrobramskiej z Zazul-Kozakow k. Zloczowa (w klasztorze ss. Dominikanek w Bialej Niznej) (Kukiz, 2000: 275–279), Вальдемар Вітольд Журека «Вотивний костел Матері Божої Остробрамської у Львові» (Żurek, W. "Wotywny Kościół Matki Bożej Ostrobramskiej we Lwowie") у виданні «Культ Матері Божої Остробрамської в історії польського народу» ("Kult Matki Bożej Ostrobramskiej w historii narodu polskiego") (Żurek, 2019), Ярослав Вонсовіч «Коронація Матері Божої Остробрамської у Вільні 2 липня 1927 р.» (Wąsowicz J. "Koronacja Matki Boskiej Ostrobramskiej w Wilnie 2 lipca 1927 roku") (Wąsowicz, 2017) у виданні під заг. ред. Вальдемара Вітольда Журека «Культ Матері Божої Остробрамської в історії польського народу» (Żurek, W. "Kult Matki Bożej Ostrobramskiej w historii narodu polskiego") (Żurek 2019) та ін.

Іконографія ікон Богородичного циклу, а також технологія давнього та сучасного іконного малярства подають мистецтвознавці Д. Степовик, А. Дем'янчук. Загальні відомості про ікону подані в друкованих та електронних публікаціях, зокрема, на сайті Львівської Архідієцезії Римо-Католицької Церкви в Україні та ін.

Мета статті – розглянути історію та стилістику чудотворної ікони Матері Божої Милосердя ("Mater Misericordiae") та її копій в римо-католицьких храмах України, встановлення іконографічного типу та виявлення місць культу цієї ікони на теренах України.

Виклад основного матеріалу. Чудотворна ікона Мати Божа Милосердя ("Mater Misericordiae") розміщена на вівтарі в каплиці Острої Брами знаної також як Ворота світанку

(лит. Aušros Vartai) у місті Вільнюсі в Литві. Історики мистецтва припускають, що образ був намальований у XVII ст.(?) темперними фарбами на дубових дошках товщиною 2 см, покритих тонким шаром ґрунту-левкасу (розмір ікони: 200x165 см.) (Остробрамська ікона Божої Матері, 2024). Авторство ікони точно не встановлене. Одні дослідники приписують його краківському художнику Луці (Łukaszowi), який намалював подібну ікону в 1624 р. для костелу Божого Тіла (Bożego Ciała) в Кракові. Видатний історик мистецтва, дослідник спадщини колишніх східних земель Речі Посполитої, професор Марія Каламайська-Саїд (Maria Kałamajska-Saeed) висловила припущення що ікону намалював фламандський художник Мартін де Вос (Martin de Vos) близько 1580 р. (Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej).

Оригінальна чудотворна ікона Матері Божої Милосердя (“Mater Misericordiae”) впродовж трьохсотлітнього періоду прославилася численними чудами. При цій іконі вірні заносили благання бо Бога і за посередництвом Діви Марії отримували ласки і зцілення. Цей чудотворний образ мав велике пошанування серед католиків обох обрядів, а також православних. Копії цієї ікони зберігаються на вівтарях храмів багатьох країн світу, є вони також і в Україні. Часто і храми називали в честь цієї ікони. Прикладом може слугувати римо-католицький костел Матері Божої Остробрамської у Львові побудованого у 20–30 рр. XX ст. на вулиці Личаківській, нині – греко-католицька церква Покрови Пресвятої Богородиці (Церква Покрови Пресвятої Богородиці, 2023).

На іконі Пресвята Діва Марія зображена з ледь похиленою головою зі складеними на грудях руками, як знак покори перед маєстатом Божим. Пресвята Діва Марія одягнена в туніку теракотового кольору з широкими рукавами, голова та шия покриті білою хустиною, а зверху плечі та голову вкриває плащ зеленувато-коричневого кольору. Навколо голови Пресвятої Діви Марії світлий німб у вигляді золотистих променів на коричневому тлі бронзового відтінку. Постать Пресвятої Діви Марії на іконі вкривають золоті шати. На голові дві корони кінця XVII і середини XVIII ст., і вінок із дванадцяти зірок, а внизу срібний півмісяць з написом: “Dziękuję Tobie, Mamo Bożo, za to, że ty poczułaś moją modlitwę, i proszę Ciebie, Mamo Miłosierdzia, wstrzymaj mnie i nadal w łasce i opiece Swojej Przenajświętszej W.I.J. 1849 roku” («Дякую Тобі, Мати Божа, за те, що ти почула мої молитви, і прошу Тебе, Мати Милосердя, вбережи мене й надалі в ласці й опіці Своїй Пресвятій В.І.І. 1849 р.») (Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej– Matki Miłosierdzia; Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej – kult i historia) (рис. 1–2).

2 липня 1927 р. відбулася урочиста коронація ікони Матері Божої Милосердя новими коронами, які посвятив Папа Римський Пій XI. Урочистість звершив архієпископ митрополит Варшавський Олександр Каковський (Aleksander Kakowski) у присутності кардинала Августа Хльонда (kard. Augusta Hlonda) і двадцяти восьми єпископів. На жаль, на початку Другої світової війни корони пропали і досі їхня доля невідома. На позолочених шатах ікони Пресвятої Діви Марії гравірований

Рис. 1–2. Ікона Мати Божа Милосердя без шат (Остра Брама, Вільнюс, Литва. 1620–30 рр.(?) деревина дуб, левкас, темпера, 200 x 163 см (78,7 x 64,1 in)

(Див.: *Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej*)

рослинний орнамент та квіткові мотиви символічно представляючи Марію як «садок замкнений», згаданий у Пісні Пісень (Біблія, Книга Пісні Пісень: 4:12). (Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej – kult i historia). Варто пригадати, що під час коронації чудотворної ікони їй офіційно було присвоєно титул Богородиці Милосердя (Wąsowicz, 2019: 25).

Пресвята Діва Марія на цій іконі зображена як Діва Благовіщення і Очікування (Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej) Ця ікона у наглядний спосіб відтворює біблійний текст з Апокаліпсису «І знамення велике видно було на небі – жінка, одягнена в сонце, і місяць під ногами її, а на голові її вінець із дванадцяти зірок» (Откровення Йоана Богослова, 12.1). Єдність зображення та Біблійного тексту пригадує вірним чесноти Пресвятої Діви Марії та християнську правду, що людина створена для Бога і вічності (Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej).

Типологія ікони Матері Божої Милосердя ("Mater Misericordiae") близька до іконографії образів Внебовзяття Пресвятої Діви Марії (Assunta) та Пресвятої Діви Марії Непорочно Зачатої (Immaculata Conceptio), та належить до ікон Богородичного циклу. Прикладом типологічної близькості до іконографії образів Пресвятої Діви Марії Непорочно Зачатої може слугувати образ Діви Марії відомого іспанського маляра доби бароко, співзасновника севільської академії малярства – Бартоломе Естебана Мурільйо (Bartolomé Esteban Murillo). Цей відомий образ був намальований олійними фарбами на полотні у 1678 р. (274 x 190 см).

Зауважимо, що в сакральному мистецтві епохи Ренесансу та Бароко образи Пресвятої Діви Марії Непорочно Зачатої були надзвичайно поширені. В Римо-Католицькій Церкві свято Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії є одним з головних Богородичних свят і відзначається 8 грудня згідно Католицької доктрини (лат. Immaculata Conceptio) Пресвята Діва Марія була позбавлена наслідків первородного гріха. Догмат про Непорочне Зачаття Пресвятої Діви Марії був установлений Папою Римським Пієм IX у 1854 р. в енцикліці "Ineffabilis Deus" («Невимовний Бог») (Ineffabilis Deus, 1854).

«Особливий культ ікони почався після нападу московитів на Вільне (нині Вільнюс – АД) у 1655 р. У 1761 р. отець-кармеліт Гіланьон / о. Hilañon (Rościszewski) опублікував «Звіт про чудотворний образ..» ("Relację o Cudownym Obrazie.."). У 1794 р. під Острою брамою відбулася сутичка між загоном російських військ і захисниками

міста, повстанцями Ясинського. Культ Матері Божої став частиною руху за незалежність, спрямованого проти російського загарбника. У 1864 р. на фронтоні каплиці було розміщено напис: "MATER MISERICORDIAE, SUB TUUM PRAESIDIUM CONFUGIMUS" («МАТИ МИЛОСЕРДЯ, ПІД ТВОЇМ ЗАХИСТОМ СХОВАЄМОСЯ») (Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej).

Під час свого паломництва до Литви в 1993 р. перед іконою Матері Божої Милосердя молився Папа Римський Йоан Павло II – нині святий Католицької Церкви. Тоді Папа приніс Матері Божій в дар золоту троянду та свій пілеолус (pileolus), як обітницю. Нині вотиви вивішують у спеціальних вітринах перед входом до каплиці (Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej – kult i historia).

Папа Франциск перебуваючи 24 вересня 2018 р. у Вільнюсі, столиці Литви, на початку своєї чотириденної подорожі до країн Балтії перед іконою Матері Божої сказав: «Ця Мати без дитини, сяюча золотом, є Матір'ю кожного. Вона бачить у кожній людині, яка приходить сюди, те, чого ми самі так часто не бачимо: обличчя її Сина Ісуса, що відбилосся в нашому серці. <...> Мати Милосердя, як і кожна добра мати, намагається об'єднати свою сім'ю. Вона шепоче нам на вухо: «Шукайте свого брата, шукайте свою сестру». Таким чином вона відкриває нам двері до нового світанку, нового дня» (Pope Francis, 2018).

Відомий польський історик, доктор Вальдемар Вітольд Журе́к (Waldemar W. Żurek SDB), подає відомості про Вотивний (подячний) костел Матері Божої Остробрамської у Львові (Żurek, 2019: 233–271).

Вчений зазначає, що ініціатором будівництва і фундатором костелу Матері Божої Остробрамської (1931–1934 рр.) на Верхньому Личакові у Львові був Львівський Митрополит латинського обряду, архієпископ Болеслав Твардовський (1854–1944). Консекрація костелу відбулася 7 жовтня 1934 р. Отці Салезіяни із Провінції Святого Яцека з осідком у Кракові опікувалися костелом до 4 червня 1946 р. в період окупації Львова радянською владою. І тільки «у 1989 р. личаківський костел було передано українським Салезіанам візантійського обряду. У 1992 р. засновано там парафію Покрови Пресвятої Богородиці» (Żurek, 2019: 269).

У головному вівтарі костелу Матері Божої Остробрамської містилася ікона Матері Божої Милосердя (Остробрамської). Її у 1931 р. намальовала сестра феліціанка зі Львова – сестра Марія Тадея / Михайліна Фірчик (s. Maria Tadeja / Michalina Firczyk). Сестра була надзвичайно скромною особою, тому говорила про себе,

що «вона не професійна художниця, а скоріше самоучка» так як не виконувала великих замовлень, а копіювала маленькі образи для потреб свого згромадження (Див.: Żurek, 2019: 245). Архієпископ Твардовський звернувся до сестри Марії через пароха в Пустомитах – о. Алойзія Козловського з проханням намалювати образ Матері Божої Остробрамської для храму на Верхньому Личакові вділяючи їй пастирського благословення. У серпні 1931 р. сестра Марія в Пустомитах біля Львова приступила до малювання образу маючи фотографії оригінальної чудотворної ікони Матері Божої Милосердя з Острої Брама надані їй о. Алойзієм Козловським. Праця тривала близько шести тижнів. 6 жовтня 1931 р. було освячено наріжний камінь, фундамент майбутнього храму та образ Матері Божої. Спочатку образ помістили в тимчасово збудовану дерев'яну каплицю, а через три роки, а саме, 7 жовтня 1934 р. в головному вівтарі Личаківського костелу (Див.: Żurek, 2019: 245).

Цікавими є історичні відомості стосовно Львівської копії образу Матері Божої. Після Другої світової війни перебуваючи у справах свого згромадження у Вроцлаві сестра Марія побачила за головним вівтарем салезіанського костелу Пресвятого Серця Ісуса на вул. Людвісарській (ul. Ludwisarskiej) ікону Матері Божої, яку намалювала. Згодом цей образ перенесли в окрему каплицю (Спогади сестри Марії Тадеї про образ М.Б. Остробрамської, Див.: Żurek, 2019: 246–247, notatka 34).

Зазначимо, що відпустові молитви у Львівському костелі відзначалися 16 листопада – на свято Матері Божої Милосердя, та 24 травня – на свято Матері Божої Помічниці Вірних (Matki Bożej Wspomożycielki Wiernych), так як під цим титулом Мати Божа була покровителькою Салезіян (Салезіянське Згромадження святого Йоана Боско (лат. *Societas Sancti Fracisci Salesii*)).

Вівтарна ікона (Retabulum) Матері Божої Остробрамської зберігалася в парафіяльному костелі Святого Карла Борромео в Зазулях-Козаках (нині Козаках біля Золочева) на головному вівтарі виготовленому в необароковому стилі та прикрашеному зверху різьбленим рельєфом із зображенням Святої Хостії в чаші та двома намальованими зображеннями ангелів в адоруючій поставі (проект Яна Войтовича, 1926 р.). Ікона Матері Божої намальована олійними фарбами. По обидва боки від неї на постаментах розміщені скульптури святих (Kurzej, 2005: 325, іл. 619, 621; Майже забутий костел святого Кароля Баромеуша) (рис. 3–4).

Відомий польський дослідник Тадеуш Кукіз описуючи історію цієї ікони зазначає, що цей образ спочатку зберігався в костелі в Зозулях-Козаках побудованому в 1907 р. Будівництву цього костелу сприяв відомий римо-католицький архієпископ Кароль Баромеуш Гриневецький (Karol Hryniewicz, 1841–1929) – канонік Львівської кафедральної капітули з 1895 р. Також з історичних джерел відомо, що перед Першою світовою війною там провадило евангелізаційну діяльність Згромадження Сестер Францисканок Родини

Рис. 3–4–5. Образ Матері Божої Остробрамської в с. Козаки біля Золочева. Стан 2004 р.
Нині с. Пижани (Puzanu) в Польщі

(Див.: Kurzej, 2005: 325. іл. 619, 621)

Рис. 5. Образ Матері Божої Остробрамської із с. Козаки біля Золочева.

Нині в монастирі Сестер Домініканок в Білій Нижній (Białej Niznej) у Польщі

(Див.: Kukiz, 2000: 274. іл. 123)

Марії, які попри молитву і допомогу потребуючим, ще й навчали дітей у місцевій школі (Kukiz, 2000: 275) (рис. 5).

Ця ікона була надзвичайно близька архієпископу Каролію Баромеушу Гриневецькому, який перебуваючи на посаді єпископа у Вільні (Wilnie) мав можливість молитися і відправляти Святи Меси перед оригінальною чудотворною іконою Матері Божої Остробрамської. Відомо про дві копії цієї ікони, які архієпископ Кароль Баромеуш Гриневецький подарував костелу в Зазулях-Козаках та костелу в Пустомитах біля Львова. В 1946 р. ікону привіз до Польщі о. Каєтан Грушецький (ks. Kajetan Gruszecki), коли йому довелося залишити парафію (Kukiz, 2000: 275).

Тадеуш Кукіз зазначає, що історію ікони Матері Божої досліднику подала сестра Херубіна (s. Cherubina) з Білої Нижньої (Białej Niżnej). Зокрема те, що спочатку ікона Матері Божої зберігалася в їхньому монастирі і кожного вечора після останньої молитви сестри співали пісню до Пресвятої Диви Марії Матері "Okaz sie nam Matka..." («Будь нам Матір'ю...»). Після смерті о. Каєтана Грушецького, о. Якуб Вінярж (ks. Jakub Winiarz) за дорученням Курії єпископської в Любачові (Lubaczowie) у 1966 р. приїхав по ікону Матері Божої та інші предмети літургійного призначення з костелу Кароля Баромеуша з села Зозулі-Козаки, що зберігалися в Згромадженні Сестер Домініканок у Білій Нижній (zgromadzenia SS. Domini-

kanek w Białej Niżnej). Проте ікону Матері Божої о. Вінярж не міг помістити на віз де були покладані інші речі з костелу, щоб її не пошкодити. Це стало символічним знаком для сестер, які віднесли ікону Матері Божої Остробрамської на її місце в монастир до якої щоденно заносили подячні молитви та прохання (Kukiz, 2000: 276–277, il. 123).

Ще одна копія образу Матері Божої Остробрамської була розміщена на неоготичному вівтарі (проект архітектора Сергія Юрченка, 1990-ті рр.) в Новоселці Скалацькій, нині село Новосілка (Новосілка..). Образ намальований олійними фарбами, 1930-ті рр. (Zauch, 2007: 140, il. 265) (рис. 6–7).

Також копія образу Матері Божої Остробрамської зберігалася на бічному неоготичному дерев'яному вівтарі Матері Божої, 1942 р. (не зберігся) в костелі Святої Софії (Św. Zofii), який був побудований на півдні від міста Львова на краю Галицького передмістя. Образ намалював Ян Казімеж Ольпінський (Jan Kazimierz Olpiński) (Див.: Biernat, 2011: 171, il. 492, notatka 110: Wg A MS, I/Sb oraz fotografii archiwalnych w AMS) (рис. 8).

Сучасними авторськими копіями чудотворної ікони Матері Божої Милосердя ("Mater Misericordiae") є ікони львівських митців виконані із застосуванням давньої технології яйцево-темперного іконного малярства та золочення. Нині вони зберігаються у храмах, музеях та при-

Рис. 6–7–8. Образ Матері Божої Остробрамської в с. Новосілки та вигляд на вівтар. Стан 2007 р.

(Див.: Zaucha, 2007: 140, il.265)

Рис. 8. Ікона Матері Божої Остробрамської в костелі Святої Софії. Стан до 1939 р.

(Див.: Biernat, 2011: 171, il. 492).

Рис. 9–10. Копії ікон Матері Божої Милосердя: Управління Львівської Архідієцезії Римо-Католицької. Львів, 2007; приватна колекція Лева Михайла Менцінського. Львів, 2010 р.; Лев Дем'янчук (різьблення), Андрій Дем'янчук (іконопис)

ватних колекціях в Україні та світі, зокрема, у Курії Львівської Архідієцезії Римо-Католицької Церкви (Львів, 2007), приватній колекції Лева Михайла Менцінського (Львів, 2010) та ін. (Степовик, 2012: 320–321 іл.; Дем'янчук, 2015: 292 іл.) (рис. 9–10).

Висновки. Проаналізувавши історію, іконографію, художньо-стилістичні особливості і техніку виконання оригінальної ікони Матері Божої Милосердя (“*Mater Misericordiae*”) та її копій в католицьких храмах Галичини, було встановлено, що оригінальна ікона була намальована у 20–30 рр. XVII ст. темперними фарбами на дубовій деревині покритій левкасом. Типологія цієї ікони Матері Божої Милосердя близька до іконографії образів Внебовзяття Пресвятої Діви Марії (*Assunta*) та Пресвятої Діви Марії Непорочно Зачатої (*Immaculata Conscriptio*) та належить до ікон

Богородичного циклу. Цей іконографічний тип був поширений у західноєвропейському сакральному мистецтві. Ікона Матері Божої Милосердя представлена у різних видах образотворчого мистецтва, зокрема, малярстві (монументальному та станковому), вітражі та скульптурній (рельєфній) пластиці. Важливо також відзначити великий культ цієї ікони в Римо-Католицькій Церкві в Польщі, Литві та Україні.

Найбільш знані копії чудотворної ікони Матері Божої Милосердя на землях Західної України до Другої світової війни зберігалися в парафіяльному костелі Святого Карла Борromeо в с. Козаки біля Золочева; в с. Новосілки, Тернопільська обл.; в костелі Святої Софії та Матері Божої Остробрамської у Львові, а також інших храмах. Сучасні копії ікони зберігаються у костелах, каплицях і приватних колекціях в Україні та інших країнах світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біблія. *Аудіо Біблія Українською*. URL: <https://yogo-slovo.org/книга-пісні-пісень/>
2. Дем'янчук А. Як твориться українська ікона: 3 авторського досвіду. Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2015. 336 с., іл.: С. 292.
3. Майже забутий костел святого Кароля Баромеуша в селі Козаки. *Фотографії старого Львова*. URL: <https://photo-lviv.in.ua/mayzhe-zabutyu-kostel-sviatoho-karolia-baromeusha-v-seli-kozaky/>
4. Костели Золочівського району URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Костели_Золочівського_району
5. Новосілка. Костел Матері Божої Остробрамської (1934–1936). Тернопільська обл., Тернопільський р-н. *Костели і каплиці України*. URL: <https://rkc.in.ua/index.php?&m=k&f=alvtp&p=tpvnsmb&l=u&n=4>
6. Остробрамська ікона Божої Матері (8 лютого 2024). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Остробрамська_ікона_Божої_Матері
7. Откровення Йоана Богослова, 12.1. *Аудіо Біблія Українською*. URL: <https://yogo-slovo.org/переклад-івана-хоменка/>
8. Степовик Д. Новий ренесанс: Ікони Андрія Дем'янчука. Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2012. 368 с.
9. Церква Покрови Пресвятої Богородиці (Львів, Личаків, 2 червня 2023). URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Церква_Покрови_Пресвятої_Богородиці_\(Львів,_Личаків\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Церква_Покрови_Пресвятої_Богородиці_(Львів,_Личаків))
10. Biernat M. Kościół p.w. Św. Zofii. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej: 23 t. Część I. Kościoły i klasztory rzymskokatolickie dawnego wojewódstwa ruskiego* / [Redakcja naukowa Jan K. Ostrowski]. Kraków: Międzynarodowe centrum kultury, Wydawnictwo Antykwa. T. 19. 2011. Ss. 155–177.

11. Ineffabilis Deus. The Immaculate Conception. Pope BI. Pius IX – 1854 (December 8, 1854). URL: <https://www.papalencyclicals.net/pius09/p9ineff.htm>
12. Kukiz T. Obraz MB Ostrobramskiej z Zazul-Kozakow k. Zloczowa (w klasztorze ss. Dominikanek w Białej Niznej). *Madonny kresowe i inne obrazy sakralne z Kresów w diecezjach Polski (poza Śląskiem), Część I / Tadeusz Kukiz*. Warszawa: Studio Wydawniczo-Typograficzne «Typoscript», 2000. Ss. 275–279, il.123.
13. Kurzej M. Kościół parafialny p.w. Św. Karola Boromeusza w Zazulach-Kozakach. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej: 23 t. Część I. Kościoły i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego* / [Redakcja naukowa Jan K. Ostrowski.] Kraków: Międzynarodowe centrum kultury, Wydawnictwo Antykwa, 2005. T. 13. Ss. 321–331.
14. Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej – kult i historia. URL: <https://www.ekai.pl/obraz-matki-bozej-ostrobramskiej-kult-i-historia/>
15. Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej – Matki Miłosierdzia / Sanctuarium Matki Bożej Ostrobramskiej (2017). URL: <https://ostrobramska.pl/geneza-obrazu-matki-bozej/>
16. Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej. URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Obraz_Matki_Bo%C5%BCej_Ostrobramskiej
17. Pope Francis – Vilnius – Visit To The Mater Misericordiae Shrine 22-09-2018. *Catholic Media*. URL: <https://catholicmedia.org/pope-francis-vilnius-visit-to-the-mater-misericordiae-shrine-22-09-2018/>
18. Wąsowicz J. Koronacja Matki Boskiej Ostrobramskiej w Wilnie 2 lipca 1927 roku. *Rocznik Skrzatunki*. Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej 2017. Ss. 159–172.
19. Zaucha T. Kaplica publiczna p.w. Matki Boskiej Ostrobramskiej w Nowosiółce Skałackiej. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej: 23 t. Część I. Kościoły i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego* / [Redakcja naukowa Jan K. Ostrowski]. Kraków: Międzynarodowe centrum kultury, Wydawnictwo Antykwa, 2008. T. 16. Ss. 139–141.
20. Żurek, W. Wotywny Kościół Matki Bożej Ostrobramskiej we Lwowie. *Żurek W. Kult Matki Bożej Ostrobramskiej w historii narodu polskiego* / [red. Waldemar Witold Żurek SDB, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego]. Lublin, 2019. Ss. 233–273.
21. Wąsowicz J. Koronacja Matki Bożej Miłosierdzia w Ostrej Bramie, jako dziękczynienie za odzyskanie przez Polskę niepodległości. *Żurek W. Kult Matki Bożej Ostrobramskiej w historii narodu polskiego* / [red. Waldemar Witold Żurek SDB, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego]. Lublin, 2019. Ss.11–43.

REFERENCES

1. Bibliia [Bible]. *Audio Bibliia Ukrainskoiu*. URL: <https://yogo-slovo.org/книга-піснї-пісень/> [in Ukrainian].
2. Demianchuk, A. (2015). *Yak tvorytsia ukrainska ikona: Z avtorskoho dosvidu* [The Creation of Ukrainian icon. From the author's experience]. Kyiv: Vydavnytstvo imeni Oleny Telihy, 336 s. [in Ukrainian].
3. Maizhe zabutyi kostel sviatoho Karolia Baromeusha v seli Kozaky [The almost forgotten Church of St. Karol Baromeusz in the village of Kozaki]. *Fotografii staroho Lvova*. URL: <https://photo-lviv.in.ua/mayzhe-zabutyi-kostel-sviatoho-karolia-baromeusha-v-seli-kozaky/> [in Ukrainian].
4. *Kostely Zolochivskoho raionu* [Churches of Zolochiv district]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Костели_Золочівського_району [in Ukrainian].
5. *Novosilka. Kostel Materi Bozhoi Ostrobramskoi (1934–1936). Ternopilska obl., Ternopilskiy r-n* [Church of Our Lady of the Gate of Dawn (1934-1936). Ternopil region, Ternopil district]. *Kostely i kaplytsi Ukrainy*. URL: <https://rkc.in.ua/index.php?&m=k&f=alvtp&p=tpvnsmb&l=u&n=4> [in Ukrainian].
6. *Ostrobramska ikona Bozhoi Materi (8 liutoho 2024)* [The Icon of Our Lady of the Gate of Dawn, Ukraine (February 8, 2024)]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Остробрамська_ікона_Божої_Матері [in Ukrainian].
7. *Otkrovennia Yoana Bohoslova, 12.1* [Revelation of John the Theologian, 12.1]. *Audio Bibliia Ukrainskoiu*. URL: <https://yogo-slovo.org/переклад-івана-хоменка/> [in Ukrainian].
8. Stepovyk, D. (2012). *Novyi renesans: Ikony Andriia Demianchuka* [New Renaissance: icons by Andriy Demianchuk]. Kyiv: Vydavnytstvo imeni Oleny Telihy. 368 s. [in Ukrainian].
9. *Tserkva Pokrovi Presviatoi Bohorodytsi (Lviv, Lychakiv, 2 chervnia 2023)*. [Church of the Intercession of the Blessed Virgin Mary (Lviv, Lychakiv, June 2, 2023)]. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Церква_Покрови_Пресвятої_Богородиці_\(Львів,_Личаків\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Церква_Покрови_Пресвятої_Богородиці_(Львів,_Личаків)) [in Ukrainian].
10. Biernat, M. (2011). *Kościół p.w. Św. Zofii* [Church of St. Saint Zofia]. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej: 23 t. Część I. Kościoły i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego* / [Redakcja naukowa Jan K. Ostrowski]. Kraków: Międzynarodowe centrum kultury, Wydawnictwo Antykwa. T. 19. Pp. 155–177. [in Polish].
11. Ineffabilis Deus. The Immaculate Conception. Pope BI. Pius IX – 1854 (December 8, 1854) [The ineffable God. The Immaculate Conception. Pope II Pius IX – 1854 (December 8, 1854)]. URL: <https://www.papalencyclicals.net/pius09/p9ineff.htm> [in Latin].
12. Kukiz, T. (2000). *Obraz MB Ostrobramskiej z Zazul-Kozakow k. Zloczowa (w klasztorze ss. Dominikanek w Białej Niznej)* [Image of Our Lady of the Gate of Dawn from Zazuli-Kozaki near Zolochiv (in the Dominican Sisters' monastery in Biała Nizna)]. *Madonny kresowe i inne obrazy sakralne z Kresów w diecezjach Polski (poza Śląskiem), Część I / Tadeusz Kukiz*. Warszawa: Studio Wydawniczo-Typograficzne «Typoscript». Pp. 275–279, il.123. [in Polish].
13. Kurzej M. (2005). *Kościół parafialny p.w. Św. Karola Boromeusza w Zazulach-Kozakach* [Parish Church of Saint Charles Borromeo in Zazulia-Kozaki]. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczyposp...*

spolitej: 23 t. Część I. Kościoły i klasztory rzymskokatolickie dawnego wojewódstwa ruskiego / [Redakcja naukowa Jan K. Ostrowski.] Kraków: Międzynarodowe centrum kultury, Wydawnictwo Antykwa. T. 13. Pp. 321–331. [in Polish].

14. *Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej – kult i historia* [The Image of Our Lady of Dawn – cult and history]. URL: <https://www.ekai.pl/obraz-matki-bozej-ostrobramskiej-kult-i-historia/> [in Polish].

15. *Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej – Matki Miłosierdzia / Sanctuarium Matki Bożej Ostrobramskiej* [Image of Our Lady of Gate of Dawn – Our Lady of Mercy / Sanctuary of Our Lady of Gate of Dawn.]. 2017. URL: <https://ostrobramska.pl/geneza-obrazu-matki-bozej/> [in Polish].

16. *Obraz Matki Bożej Ostrobramskiej* [Image of Our Lady of Dawn]. URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Obraz_Matki_Bo%C5%BCej_Ostrobramskiej [in Polish].

17. *Pope Francis – Vilnius – Visit To The Mater Misericordiae Shrine 22-09-2018* [Pope Francis – Vilnius – Visit To The Mother Of Mercy Shrine 09-22-2018]. *Catholic Media*. URL: <https://catholicmedia.org/pope-francis-vilnius-visit-to-the-mater-misericordiae-shrine-22-09-2018/> [in Latin].

18. Wąsowicz, J. (2017). *Koronacja Matki Boskiej Ostrobramskiej w Wilnie 2 lipca 1927 roku* [Coronation of Our Lady of the Gate of Dawn in Vilnius on July 2, 1927]. *Rocznik Skrzatuski*. Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Koszalińsko-Kołobrzesckiej. Pp. 159–172. [in Polish].

19. Zaucha, T. (2008). *Kaplica publiczna p.w. Matki Boskiej Ostrobramskiej w Nowosiółce Skalackiej* [Public Chapel Our Lady of the Gate of Dawn in Novosilka-Skalatska]. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej: 23 t. Część I. Kościoły i klasztory rzymskokatolickie dawnego wojewódstwa ruskiego / [Redakcja naukowa Jan K. Ostrowski]*. Kraków: Międzynarodowe centrum kultury, Wydawnictwo Antykwa. T. 16. Pp. 139–141. [in Polish].

20. Żurek, W. (2019). Wotywny Kościół Matki Bożej Ostrobramskiej we Lwowie [Votive Church of Our Lady of the Gate of Dawn in Lviv.] *Żurek W. Kult Matki Bożej Ostrobramskiej w historii narodu polskiego / [red. Waldemar Witold Żurek SDB, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego]*. Lublin. Pp. 233–273. [in Polish].

21. Wąsowicz, J. (2019). *Koronacja Matki Bożej Miłosierdzia w Ostrej Bramie, jako dziękczynienie za odzyskanie przez Polskę niepodległości* [Coronation of Our Lady of Gate of Dawn as thanksgiving for Poland regaining Independence]. *Żurek W. Kult Matki Bożej Ostrobramskiej w historii narodu polskiego / [red. Waldemar Witold Żurek SDB, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego]*. Lublin. Pp. 11–43. [in Polish].